

Rodinná politika

Rodina

- Soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, nebo jednoho rodiče s dítětem nebo dětmi.
- Nebo pojem **rodinná domácnost**
- Rodina jako nejstarší a základní sociální jednotka společnosti.
- Nejvýznamnější podpora je věnována rodinám s ekonomicky závislými dětmi.

Funkce rodiny

- Reprodukce a regulace sexuálního chování.
- Péče, výcvik a ochrana mladých členů rodiny před nebezpečím zvenčí.
- Socializace.
- Poskytnutí prostředků k upevnění sociálního statusu individuálního člena rodiny.
- Náklonnost, láska a emocionální podpora nezbytná pro lidské štěstí.
- Místo zotavení, relaxace a rekreace.
- Tvorba a distribuce rodinných statků a služeb.
- Biologicky-reprodukční,
- Socializační (výchovná),
- Sociálně-ekonomická
- Emocionálně-stabilizační

Proměny rodiny I.

- Vícegenerační podoba rodiny
- Ekonomická jednotka/spojování majetku
- Respektování křesťanské manželské morálky
- Nerozlučitelnost/obtížná rozlučitelnost rodiny
- Vysoká porodnost/vysoká dětská úmrtnost
- Nerovné postavení členů rodiny
- Relativní nezávislost na vnějším prostředí

Proměny rodiny II.

Období industrializace

- Migrační pohyby za prací
- Počátek liberalizace při uzavírání sňatků
- Liberálnější rozvodové zákonodárství
- Snižování počtu dětí v rodině
- Rychlost změn se odvíjela od intenzity rozšiřování městského způsobu života

Proměny rodiny III.

Druhá polovina 20. století

- Volnost při uzavírání manželství
- Vzestup rozvodovosti
- Růst úrovně vzdělání a kvalifikace žen a participace na trhu práce
- Dělbba práce v rodině (gender, role)
- Liberalizace potratů, antikoncepce, uplatňování práv žen při rozhodování o svém mateřství
- Zkrácení reprodukčního období u žen
- Prodlužování délky života
- Snížení celkové plodnosti
- Míra manželských vs. partnerských svazků
- Snižování ekonomické role jako základ pro vytvoření rodiny
- Podpora dětí ze strany státu

Rodinná politika

- Rodinná politika spoluovlivňuje vnitřní i vnější podmínky vzniku, existence a zániku rodin a postavení jejích jednotlivých členů v širším právním, ekonomickém, sociálním a kulturním rámci (Potůček, 1995).
- Diferenciace mezi existujícími definicemi rodinné politiky se týkají jednak **rozdílného úhlu pohledu** na tuto oblast (teorie či ideologie), tak i ve **zdůraznění jednotlivých dimenzí**.

Rodinná politika

– úhel pohledu

1. Explicitní

- Samostatně proklamovaná vládou a většinou je na nejvyšší úrovni zřízen i **zvláštní rodinně odpovídající orgán**
- Samostatná oblast sociálního státu
- Cílem je posílení **celé škály rodinných funkcí**;
- Definiuje specifická opatření na podporu rodiny
- Např. korporativní model WS (Francie, Německo, Belgie, ČR).

2. Implicitní

- Veškerá sociálně politická opatření, která nějakým způsobem prospívají rodině
- Jedna z dimenzí sociálního státu
- Cílem je především ochrana rodiny proti chudobě
- Důraz na celý komplex dílčích disciplín sociální politiky
- Např. skandinávský model (Dánsko, Švédsko).

Rodinná politika

- jednotlivé dimenze

- **Adresáty rodinné politiky** (rodina jako celek X individua)
- **Cíle** (horizontální redistribuce, odstranění sociálních nerovností).
- **Cílové skupiny** (sociální třídy).
- **Adresanty** (stát, privátní organizace, zaměstnavatelé).
- **Účinky** (zlepšení ekonomické, sociální či kulturní situace rodin zvýšením příjmů, začleněním do sociálních sítí či posílením jejich statusu).

Oblasti a cíle rodinné politiky

- Zmírňování narůstajících nákladů rodin při opatrování mladé generace
- Propopulační cíle
- Posílení společenské vážnosti rodin a manželství
- Ochrana svobodného a všestranného rozvoje individua v rodině a zlepšování životních podmínek pro optimální rozvoj dětí
- Slučitelnost rodinných funkcí a zaměstnání

Modely rodinné politiky

- Typologie sociálního státu
 - Pojmy familialismus X defamilialismus
1. ***Sociálně-demokratický model*** posiluje individuální nezávislost členů rodiny prostřednictvím státní garance nejen univerzálních sociálních dávek, které nejsou odvozeny od příjmu rodiny, ale i zdůrazněním participace na trhu práce a maximální podporou služeb pro děti, seniory i zdravotně hendikepované.

Model dvoupříjmové rodiny (Korpi 1999)

Modely rodinné politiky

3. Liberální model nijak zvlášť rodinu nepodporuje, prvořadý je v zajišťování potřeb trh, dále pojišťovací schémata, a teprve pokud vše ostatní selže, angažuje se stát. Stát přerozděluje dávky pouze potřebným, malá ochota středních vrstev přispívat do sociálního systému, nízká dekomodifikace X zároveň je však defamilialistický

Model orientovaný na trh (Korpi 1999)

2. Konzervativně-korporativní model klade zodpovědnost za své členy především na rodinu, počítá s modelem rodiny „breadwinner“ (hlavní živitel – většinou muž) a dále člen pečující o ostatní závislé členy (většinou žena), tedy s tzv. *modelem male breadwinner*, redistribuce zdrojů hlavně přes sociální pojištění, výše sociálních dávek je odvozena od doby a výše přispívání do pojistného systému, nerozvinutý systém opatření napomáhajících harmonizaci práce a rodiny Úroveň dekomodifikace je střední X zároveň familialistický

Model všeobecné podpory rodiny (Korpi 1999)

Nástroje a opatření

- Právní, ekonomické a sociální
- Přímé peněžní transfery,
- Daňové výhody a poskytování veřejných statků ve formě nepřímé finanční pomoci, slev a výhod.
- Sociální služby

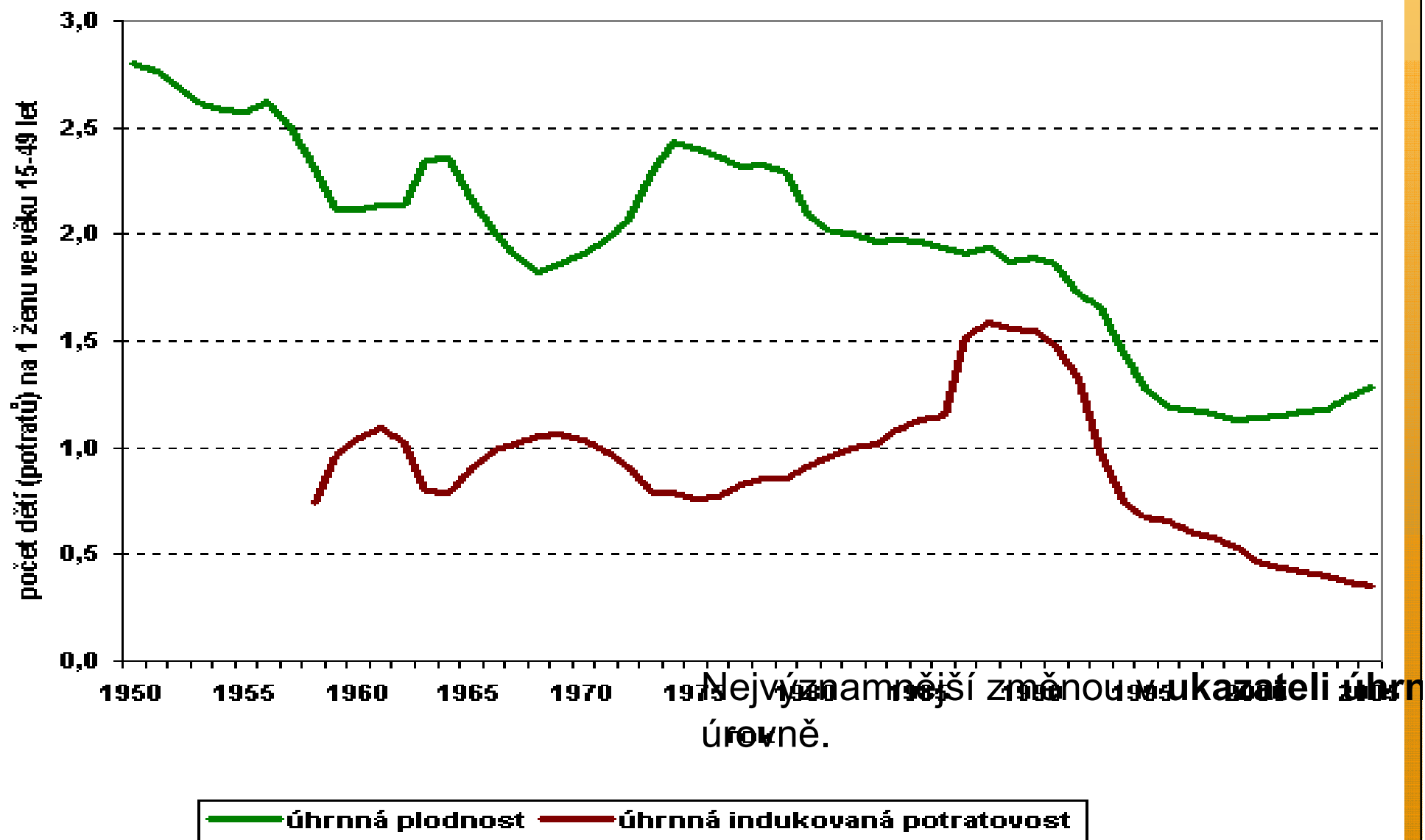
Trendy v rodinném chování v ČR

- **Sňatečnost** počet uzavřených manželství byl téměř 53 000, vstup do manželství 70 % žen a 63 % mužů, svobodných zůstalo 30 % žen a 37 % mužů. Průměrný věk při prvním sňatku dosahoval 31 let u mužů a téměř 28 let u žen
- **Rozvodovost** 31 000 manželství bylo rozvedeno, úhrnná rozvodovost byla téměř 49 %
- **Porodnost** velký propad porodnosti, 50. léta baby-boom – porody v 70.létech – v současnosti by měly родit tyto ročníky

Vývoj úhrnné plodnosti a indukované potratovosti 1950-2005 (Zdroj: ČSÚ)

Development of total fertility rate and induced abortion rate in 1950-2005

(Source: CZSO)



Úhrnná plodnost

Rok	Úhrnná plodnost
1993	1,67
1994	1,44
1995	1,28
1996	1,19
1997	1,17
1998	1,16
1999	1,13
2000	1,14
2001	1,15
2002	1,17
2003	1,18
2004	1,23
2005	1,28

Nástin vývoje české rodinné politiky I.

Před rokem 1989

- Před 2. světovou válkou rodina inklinovala spíše k **západoevropskému modelu X** po válce formování české rodiny spíše k **východoevropskému modelu**
- Po válce silná **propopulační politika**
- Dávky a služby stát poskytoval na základě **principu zásluhovosti**
- Silná **potřeba dvou příjmů** - **problematická péče o malé děti**
- **Institucionalizace** péče o dítě
- Totalitní režim podporoval **pracovní zapojení žen X** značná **segregace pracovního trhu dle genderu**

Nástin vývoje české rodinné politiky II.

Po roce 1989

- Nutnost **dvoupříjmové rodiny**
- **Opuštění propopulačních cílů**
- Středem pozornosti je ohrožení rodin **nezaměstnaností, propadem příjmů a chudobou**
- Důraz byl kladen především na **finanční transfery**
- V rámci dávek směřujících k rodině byl opuštěn princip univerzality, výrazně **klesla štědrost dávek** a byla definována **snaha o větší cílenost** transferů nejpotřebnějším rodinám
- Institut **životního minima**

Nástin vývoje české rodinné politiky III.

- 1995 - kodifikace nového systému státní sociální podpory rodin s dětmi
- Celková sociální ochrana obyvatel je tedy koncipována jako působení tří základních institutů:
 1. Sociální pojištění
 2. Státní sociální podpora
 3. Sociální pomoc

Současné záměry rodinné politiky v dokumentech

- Sociální doktrína ČSSD z roku 1998
- Sociální doktrína České republiky (1999 – 2002)
- Koncepce činnosti Ministerstva práce a sociálních věcí na období 2004 – 2006 (2003)
- Národní zpráva o rodině (2004)
- Národní koncepce rodinné politiky (2005)
- Akční plán na podporu rodin s dětmi pro období 2006 – 2009 (2006)